

PROJECT PLAN *augustus 2026*

Inhoudsopgave

1	Doelstelling	1
2	Aanleiding	1
3	Middel: Energiekunstwerk de Dirigent	1
4	Voorspel	2
5	Artistieke visie	2
	• Artistieke visie	2
	• Interdisciplinaire werkwijze	3
	• Belangrijk! Van historische context naar duurzame toekomst. Een uniek verhaal voor héél Nederland	3
	• Publiek en participatie	5
6	De locatiekeuze	5
7	Betrokken kunstenaars	6
	• Hub Pasmans (beeldend)	6
	• Hardy Mertens (componist)	9
	• Waarom blaasmuziek?	10
	• Open Call alternatieve Muziek	11
	• Open Call Poëzie	12
8	Participatie, Kansen voor cultuureducatie en Samenwerkingen	12
9	De Organisatie	13
	• Bestuur	13
	• Raad voor Advies en Toezicht	14
	• Artistiek Kernteam	15
10	Financieel	15
11	Presentatietraject vanaf start en plan voor de komende jaren	16
12	Tijdsfasering	19

www.kunstwerkdederigent.nl

KvK nr. 90833244 RSIN nr. 865468394

ANBI status als culturele instelling

mail: kunstwerkdirigentkerkrade@gmail.com

tel: 0610550977 en 0614286051

bestuur: Ad, Leny en Yvonne Maarschalkerweerd, Patrick Letterle, Henk Mertens, Patrick Heckmanns

raad van advies en toezicht: Jack Maka, Harrie Reumkens, Truus van der Donk, Slavko Dujic

Bankrekening: NL36 RABO 0388 1631 43 t.n.v. St. Burgerinitiatief Kunstwerk Dirigent Kerkrade

1 Doelstelling

Realiseer een permanent kunstwerk met een langdurige artistieke, maatschappelijke en culturele betekenis. Door zijn locatie en permanente karakter wordt het een herkenbaar oriëntatiepunt binnen Kerkrade en een toegankelijke ontmoetingsplek voor inwoners en bezoekers. De Dirigent moet niet alleen een kunstwerk zijn, maar ook een artistiek platform voor ontmoeting, reflectie, educatie en participatie.

Artistiek moet het project bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe vormen van interdisciplinaire kunst in de openbare ruimte.

Maatschappelijk moet het een gesprek over verandering, duurzaamheid en collectieve identiteit aanwakken. Cultureel moet het de zichtbaarheid van het nagenoeg verdwenen industriële mijnerfgoed en de onder druk staande maatschappelijke kracht van de verenigingsmuziekcultuur van de regio etaleren.

Het project moet nieuwe mogelijkheden voor educatie en participatie creëren.

Energiekunstwerk De Dirigent moet laten zien hoe kunst, technologie en gemeenschap gezamenlijk betekenis kunnen geven aan grote maatschappelijke vraagstukken.

De artistieke boodschap luidt:

Energiekunstwerk de Dirigent
een Monumentaal eerbetoon in Kerkrade
aan de oude Mijnstreek
over Transitie, Energie en Muziek

2 Aanleiding

De tweede allesomvattende energietransitie in één mensenleven tijd. Toen (1965) van onze kolen voor héél Nederland naar Gronings gas, voor velen het afscheid van werk, welvaart en maatschappelijke zekerheden. Nu (2026) van gas naar zon en wind, voor een betere duurzame wereld voor ons allemaal. Het is dat de generatie die de omslag van naar de kolenwinning hier ruim 120 jaar geleden meemaakte net is uitgestorven, anders zou er zelfs sprake zijn van drie energietransities in één mensenleven tijd die de maatschappij in Zuid Limburg totaal veranderden. Dit landsdeel is alsmaar in transitie gebleven als gevolg van energietransities.

3 Middel: Energiekunstwerk de Dirigent een "Gesamtkunstwerk" en blijvend platform voor ontmoeting, reflectie, educatie en participatie

Beeldende kunst en vormgeving, constructie- en electro bouwtechnieken, softwarematig geautomatiseerde aansturing, meting van zon- en windenergie, zonnestand en windrichting, uniek gecomponeerde en te beluisteren muziek en poëzie uitgevoerd en voorgedragen door een projectorkest en dichters, waarin softwarematig keuzes op basis van realtime meetgegevens van zon en wind de muziek en voordrachten dirigeren.

Een waar Gesamtkunstwerk in creatie en publieksbeleving. De Dirigent laat zien hoe kunst, technologie en gemeenschap gezamenlijk betekenis kunnen geven aan grote maatschappelijke vraagstukken. Daarmee ontstaat een voorbeeldproject waarin de kracht van interdisciplinaire samenwerking zichtbaar wordt gemaakt voor een breed publiek.

Het interactieve kunstwerk "de Dirigent" (in Cortenstaal, verwijzend naar het startpunt, de 1e energietransitie van steenkolen naar gas) waarbij een 6 meter hoog zeil (en dirigeerstok) en een laag liggende zonneschaal (en muziekstandaard) meebewegen met resp. de windrichting en de stand van de zon. En waarbij de sterkte van zonne- en windenergie bepalen welke muziek te horen valt bij het benaderen van de sculpturen. Een monument dat aangestuurd door de nieuwe energiebronnen de kracht tot mee bewegen van onze oude Oostelijke Mijnstreek, onze nieuwe Parkstad Regio, laat zien. Gesitueerd in de oudste mijnzetel van Nederland en een van de oudste in Europa, Kerkrade.

We zijn overtuigd van de kracht van beeldende kunst in de publieke ruimte vanuit een maatschappelijke context en tonen onze uitzonderlijk sterke verbondenheid met de blaasmuziek. Dit monument maakt bezoekers bewuster onderdeel van het transitieverleden, heden en toekomst.

Vanuit een abstract idee "Zon en Wind zijn de Dirigent" volgde een artistieke uitwerking in gezamenlijkheid, zowel beeldend als muzikaal, door de beeldend kunstenaar/vormgever Hub Pasmans en symfonisch blaasmuziek componist Hardy Mertens.

4 Voorspel

Het viermanschap Hub Pasmans (beeldend kunstenaar), Hardy Mertens (wereldvermaard componist symfonische blaasmuziek), Ad en Leny Maarschalkerweerd (cultuurliefhebbers met een cultureel arbeidsverleden van Ad) kende elkaar al in de periode van het publieke “Sjtub” project (sjtub = stoflongziekte bij mijnwerkers) in Kerkrade/Heerlen. Daarin speelde Hardy Mertens een actieve hoofdrol en Ad Maarschalkerweerd bij tijd en wijle een ondersteunende. Het project was actief in de jaren 2010-2018 en beoogde het mijnverleden artistiek als een collectief rouwproces definitief te verwerken. Omdat er nooit de tijd is genomen om te verwerken. Alle mijnverleden werd van hogerhand in enkele jaren tijd weggepoets.

Vanaf 2015 kreeg het mijnverleden zowel in de regio als landelijk weer volop aandacht vanwege de 50e verjaardag van de mijnsluitingen. Het viermanschap ging werken aan een andere invalshoek. Geen aandacht meer voor het lang weggestopte mijnverleden, maar focussen op de transitie die de regio sedertdien heeft ondergaan. Een transitie met vallen en opstaan, vol fouten, grote blunders, kleine en grotere successen. Vooral de afgelopen 10 jaar wordt steeds meer duidelijk dat die transitie uiteindelijk tot veel positiefs geleid heeft. De regio ging in de periode 1965-1980 veel te snel van letterlijk Zwart naar Groen, bijna al het mijnerfgoed ging verloren, maar uiteindelijk resulteerde dat in het feit dat de voormalige Mijnstreek met al zijn eigenzinnig trotse gemeentes in de 21^e eeuw een samenwerkende Parkstadregio is geworden met economisch, perspectief, met toenemend woongenot en steeds prettiger leefbaar. Waarbij vanuit het besef van maatschappelijke achterstand (scholing, gezondheid, inkomens) intensief wordt ingezet op verdere verbetering. Al filosoferend kwam het viermanschap tot het besef dat honderdduizenden in deze regio een eerbetoon verdienen vanwege de getoonde menselijke transitiekracht. Want die bleef immer onderbelicht in alle beschouwingen. Velen moesten in 1965 afscheid nemen van de “verzorgingsstaat” gedomineerd door de Mijnen en Katholieke kerk. In één klap vielen binnen honderdduizend gezinnen bestaans- en sociale zekerheden weg. Uiteindelijk hebben velen de noodzakelijke transitiestappen gezet om weer vooruit te komen. Nauwelijks begeleid en nauwelijks gekoesterd door de overheid. Op eigen kracht.

Dat eerbetoon aan al die mensen die mee moesten in de maatschappelijke veranderingen is des te meer terecht omdat deze regio maar al te goed zelf had bijgedragen aan een negatieve beeldvorming. Het momentum van de huidige energietransitie, waarin het aardgas dat in 1965 de kolenindustrie in één klap lam legde alweer plaats moet maken voor zon- en windenergie, is derhalve extra beladen voor deze regio. **We beleven de 2e energietransitie in 1 mensenleven tijd en moeten wéér meebewegen.** Wéér Transitiekracht tonen.

De andere invalshoek van het viermanschap leidde tot een nieuwe artistieke doelstelling: realisatie van het Energiekunstwerk de Dirigent, een echt “Gesamtkunstwerk” dat mee beweegt en musiceert. Voorbeeld stellend. Na realisatie zet de stichting haar werk voort met cultuureducatieve en artistieke activiteiten die gaan over en reageren op de context van het kunstwerk: een eerbetoon aan de transitiekracht van de mensen uit de voormalige Mijnstreekregio *sedert 1965*, het jaar van de aankondiging van de mijnsluitingen. En een aanmoediging om blijvend mee te bewegen (zoals het kunstwerk al doet) nu we in de volgende energietransitie verzeild zijn geraakt.

5 Artistieke visie

De Dirigent vertrekt vanuit een fundamentele artistieke vraag: hoe kan kunst de zichtbare en onzichtbare bewegingen van een samenleving tastbaar maken? De voormalige Oostelijke Mijnstreek heeft in relatief korte tijd twee grote energietransities doorgemaakt. Eerst betekende de sluiting van de steenkoolmijnen een ingrijpende economische, sociale en culturele omwenteling. Vandaag bevindt dezelfde regio zich opnieuw in een periode van verandering, waarin de overgang naar duurzame energiebronnen nieuwe vragen oproept over identiteit, gemeenschap en toekomstbestendigheid. En waar de integratie van een stroom van buitenlanders in de jaren van de mijnbouw (vanwege de vraag naar arbeidskrachten) vrij soepel verliep kent de huidige integratie zijn eigen dynamiek. Opnieuw wordt er Transitiekracht van deze regio gevraagd.

De Dirigent vertaalt deze maatschappelijke dynamiek naar een kunstwerk dat zelf voortdurend in beweging is. Wind en zon worden niet weergegeven of gesymboliseerd, maar functioneren daadwerkelijk als materiaal binnen het artistieke proces. Hun invloed bepaalt wat bezoekers zien, horen en ervaren. Hierdoor ontstaat een werk dat nooit af is, maar zich permanent ontwikkelt in relatie tot zijn omgeving.

De beeldende component van Hub Pasmans maakt de onzichtbare krachten van de natuur zichtbaar in beweging. De muzikale compositie van Hardy Mertens vertaalt dezelfde krachten naar geluid. Poëtische teksten zorgen voor extra duiding en roepen op tot verbetering van ons taalgebruik. Tussen de verschillende disciplines ontstaat een

voortdurende dialoog. Technologie wordt daarbij niet ingezet als ondersteunend hulpmiddel, maar als essentieel artistiek medium dat de relatie tussen natuurlijke processen en menselijke ervaring mogelijk maakt.

De artistieke ambitie van het project ligt in het creëren van een nieuwe vorm van publieke kunst die niet uitsluitend bekeken wordt, maar actief ervaren moet worden. Bezoekers worden uitgenodigd om stil te staan, te luisteren, zich te verplaatsen rondom het werk en de wisselwerking tussen landschap, techniek, herinnering en verbeelding te ontdekken. Daarmee ontstaat een meerlagige ervaring die zowel esthetisch als inhoudelijk betekenis genereert.

Interdisciplinaire werkwijze

De kern van De Dirigent ligt in de volledige integratie van verschillende disciplines. Het project combineert beeldende kunst, muziekcompositie, poëzie, geluidskunst, digitale technologie, erfgoed en participatie niet naast elkaar, maar binnen één artistiek systeem.

Vanaf de eerste conceptontwikkeling werken kunstenaar Hub Pasmans en componist Hardy Mertens samen aan een gedeelde artistieke visie. De vorm van het kunstwerk beïnvloedt de muzikale ervaring en de muzikale structuur beïnvloedt op haar beurt de ruimtelijke beleving van het werk. De toegepaste technologie vertaalt gegevens over windkracht, windrichting en zonlicht naar zowel fysieke als auditieve veranderingen. De disciplines zijn daardoor wederzijds afhankelijk en kunnen niet afzonderlijk functioneren.

De Dirigent is daarmee geen beeldhouwwerk met geluid en evenmin een muziek- en poëzieproject met een visuele component. Het project vormt een integraal kunstwerk waarin beeld, beweging, geluid en technologie gezamenlijk betekenis produceren. Juist deze symbiose maakt het project interdisciplinair in de meest fundamentele zin van het woord. Het eindresultaat is niet de optelsom van afzonderlijke onderdelen, maar een nieuwe artistieke vorm die alleen kan ontstaan vanuit samenwerking tussen verschillende disciplines. Dit sluit direct aan bij de doelstelling van de regeling Interdisciplinair, die gericht is op projecten waarin disciplines daadwerkelijk geïntegreerd worden binnen één artistieke praktijk.

Belangrijk!

Van historische context naar duurzame toekomst. Een uniek verhaal voor héél Nederland

Wil de artistieke visie goed begrepen worden dan is navolgende invoeling onontbeerlijk.

Het artistieke leven in de uiterste zuidoostelijke grensregio van Nederland is levendig, boeiend, divers. En overschrijdt 's lands grenzen met Duitsland en België. Deze grensoverschrijdende open mind van de in de euregio Aken/Parkstad levende bevolking is historisch bepaald en immer versterkt dankzij de continue komst van veel arbeidsmigranten uit Oost- en Zuid Europa vanaf de start van de steenkoolwinning rond de eeuwwisseling van 19^e naar 20^e eeuw.

Parkstad, de voormalige Oostelijke Mijnstreek, is het samenwerkingsverband van de gemeenten Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Brunssum, Nuth, Simpelveld, Voerendaal en Onderbanken. Met bijna 240.000 inwoners zou je Parkstad Limburg eigenlijk de vijfde stad van Nederland kunnen noemen. De naam is bedacht door de Kerkraadse oud-burgemeester Thijs Wöltgens, verwijzend naar de verwevenheid van stad en platteland. De stedelijke structuur wordt gevormd door de vrijwel aaneengesloten bebouwing van de kernen Onderbanken, Brunssum, Heerlen, Landgraaf en Kerkrade, voorheen 'Streekgewest Oostelijke mijnstreek' genoemd, plus de Heuvelland gemeenten Nuth, Simpelveld en Voerendaal. Er is al decennia een sterk besef van urgentie tot transitie van de regio. De grote uitdagingen voor de regio waren het versterken van de economie, het in balans brengen van aanbod en vraag op de arbeidsmarkt, het afstemmen van de voorzieningen op de veranderende bevolkingssamenstelling en het wegwerken van achterstanden in de staat van gezondheid en de inkomens. Er is in Parkstad en Zuid-Limburg de breed gevoelde noodzaak en urgentie om nieuwe bronnen te vinden voor welvaart en welzijn. Oplossingsrichtingen veranderden sinds 1965 door tijdelijke geldstromen voortdurend, maar in de loop van de 21^e eeuw versterkt het gevoel dat de regio op de goede weg is. Het overhaast fysiek verwoeste en mentaal verstopte mijnverleden werd omgebogen tot voor eenieder vatbare geschiedenis waar met trots en realiteitszin naar teruggekeken mag worden. Het negativisme ebt weg. De huidige Parkstad is een cultuurrijke regio. Een aantal grote evenementen zijn verbonden aan het mijnverleden en vanuit het mijnverleden ontstaan. De Parade Brunssum is bijvoorbeeld geënt op de verschillende nationaliteiten van de mijnwerkers. Het WMC komt voort uit het nog steeds fors aanwezige verenigingsleven, de harmonie, fanfare en brassbands. Pinkpop ontstond in de jaren direct na de mijnsluitingen en groeide op een voormalig mijnterrein door naar het oudste grote popfestival van Europa. Het aantal en de omvang van nieuwe festivals als Cultura Nova, Parkcity Live en Blow groeit. Ook de culturele voorzieningen zijn meer dan op peil met 3 Parkstad Limburg Theaters, meerdere kleinere theaters, een monumentale Rodahal, Poppodia als De Nor en Flexiforum, diverse filmtheaters, muziekscholen (!), creativiteitscentra, cultuurcentrum Schunck, een ruim netwerk aan moderne bibliotheken, musea voor beeldende kunst, mijngeschiedenis en het Discovery Museum. En een breed scala aan monumentaal historisch erfgoed. En met trots wordt veel nieuw toerisme begroet in Gaia Zoo, Abdij Rolduc, Kasteel Hoensbroek, op en rondom de Wilhelminaberg. Kortom, Parkstad is zowel fysiek als mentaal fors getransformeerd. En stoomt door naar een duurzame

toekomst. Trots die te danken is aan transitiekracht. Een eerbetoon voor uitzonderlijk getoonde energie is daarom meer dan op zijn plaats.

Een regio die in de vorige eeuw tot begin jaren '70 héél Nederland van energie voorzag. Het viermanschap groeide op en leefden midden in (en beleefden) een maatschappelijke omgeving die gedomineerd werd door het werken "in de koel" (in de mijnen). Werken, wonen, leven, vrije tijd (blaasmuziek omringde en verenigde velen), de mijnen in verbondenheid met de Kerk regelden alles, als je maar in de koel en bij de kerk bleef. Het werk betaalde goed en veel buitenlandse arbeidsmigranten deden toen deze regio sterk groeien. Dorpen als Kerkrade en Heerlen explodeerden tussen 1900 en 1970 in bevolkingsgroei en welvaart. Heerlen werd (achter Rotterdam) de tweede welvarendste stad van Nederland. Niet vergeten mag echter worden dat de welvaart ook zijn schaduwzijden telde, waarvan de (on)gezondheid en vroegtijdige dood ("Sjtub" ofwel stoflongen) van heel wat koempels (mijnwerkers) een van de belangrijkste en meest vergeten is. Toen in 1965 het Regeringsbesluit (Den Uijl) werd genomen dat het Groningse gas de rol van steenkool volledig en direct zou gaan overnemen viel de hele Mijnstreek in duigen. Zo snel mogelijk werd alle mijnverleden weggepoetst, letterlijk en figuurlijk. "Van Zwart naar Groen". Zichtbaar. En tussen de oren. De eerste transitie in het leven van de initiatiefnemers was een feit en er volgden tientallen jaren van leven midden in een worstelende samenleving die op zoek was naar nieuwe perspectieven, die elkaar soms in hoog tempo opvolgden. Overheidsinstanties verhuisden van de Randstad naar ons toe en verdwenen weer. Bedrijven werden gelokt met tijdelijke subsidies en verdwenen weer toen het geld op was. Sinds de 21^e eeuw heeft de regio echter meer geloof aan eigenwaarde en perspectief terug gewonnen. Maar feit is dat inkomen, gezondheid, geletterdheid en opleidingsniveau nog steeds achter lopen bij het gemiddelde van Nederland. En dat komt in belangrijke mate door te geringe beleidsmatige aandacht voor deze regio.

Daarom: Tijd voor aandacht voor een uniek artistiek initiatief in deze regio met betekenis voor heel Nederland.

Vormgevend en beeldend kunstenaar Hub Pasmans en componist als Hardy Mertens, in Coronatijd winnaar van de BUMA Award voor de blaasmuziek maar al decennia wereldwijd vermaard in de symfonische blaasmuziekwereld. Hun artistieke vormgeving van "de Dirigent" dient landelijk gehoord en gezien te worden. Omdat het nationale geschiedenis is, verteld door kunstenaars met een "Mijnstreek transitie DNA". U treft dit nergens anders in Nederland aan.

De keuze voor beeldend kunstenaar Hub Pasmans en componist Hardy Mertens is direct verbonden met de inhoudelijke ambities van De Dirigent. Beide kunstenaars beschikken over een professionele praktijk én een diepgewortelde kennis van de culturele geschiedenis van de voormalige Mijnstreek. Hierdoor kunnen zij thema's als energietransitie, collectieve herinnering en muzikale identiteit op een authentieke en overtuigende manier vertalen naar beeld, beweging en geluid. Hun samenwerking vormt bovendien de basis van het interdisciplinaire karakter van het project: vanaf de eerste ontwerpfase worden beeldende kunst, muziek en technologie als één integraal artistiek geheel ontwikkeld. De lokale verbondenheid van beide makers versterkt de artistieke kwaliteit, maatschappelijke verankering en betekenis van het werk voor zijn omgeving. Tegelijkertijd overstijgt het project de regionale context, doordat de behandelde thema's van transitie, duurzaamheid en gemeenschapsvorming nationaal en internationaal herkenbaar zijn.

Dat is ook de gemeenschappelijke noemer bij alle direct betrokkenen, initiatiefnemers, beide kunstenaars en leden van de Raad van Advies en het Bestuur. Zij komen allen uit de voormalige Oostelijke Mijnstreek. Van sommigen waren hier geboren vaders ondergronds koempel, of werden die vaders met het hele gezin buitenlandse koempelmigrant hier. De eerste energietransitie en wat daaraan voorafging zit in onze genen. En die zijn alweer aan verandering onderhevig door de tweede nu. Van onze organisatie maken ook jongere generaties deel uit, om goed te bewaren, om door te geven en om van te leren.

Het viermanschap Hub Pasmans, Hardy Mertens, Ad en Leny Maarschalkerweerd wilde artistiek gaan werken aan een andere invalshoek. Geen aandacht meer voor het lang weggestopte mijnverleden, maar focussen op de transitie die de regio sedertdien heeft ondergaan heeft. En de energie die dat gekost heeft. Nooit fatsoenlijk begeleid, vaak ieder voor zich, maar des te opmerkelijker. Een blijvend eerbetoon en markeringspunt waardig.

Er is in heel Nederland geen kunstwerk met deze maatschappelijke achtergrond dat ook nog eens gestalte gegeven wordt door kunstenaars van dezelfde afkomst.

Wellicht is er ook nog geen kunstwerk in de publieke ruimte dat zich op deze wijze laat "dirigeren" door de nieuwe energiebronnen Zon en Wind. **Daarom is "de Dirigent" van betekenis voor héél Nederland.** En moet ons verhaal verteld worden. Steeds weer opnieuw. Om nooit te vergeten. Om van te leren.

de dirigent

stichting burgerinitiatief kunstwerk de dirigent kerkrade

De Dirigent bouwt voort op culturele traditie, maar kijkt nadrukkelijk vooruit. Het project wil geen monument van nostalgie zijn, maar een kunstwerk dat reflecteert op verandering. De eerdere overgang van steenkool naar aardgas en de huidige duurzame energietransitie vormen daarbij het inhoudelijke vertrekpunt. Het kunstwerk maakt zichtbaar hoe gemeenschappen zich telkens opnieuw moeten uitvinden en welke rol cultuur daarin speelt. Door natuurlijke energie letterlijk om te zetten in kunstervaring ontstaat een directe verbinding tussen lokale geschiedenis en mondiale vraagstukken. Hierdoor is De Dirigent stevig geworteld in de specifieke context van Kerkrade, terwijl de thematiek van transitie, veerkracht en duurzaamheid ook buiten de regio herkenbaar en relevant is.

Publiek en participatie

De Dirigent onderscheidt zich doordat het initiatief van onderop is ontstaan. Het project is ontwikkeld door 4 betrokken inwoners van Kerkrade die een duurzaam cultureel ankerpunt voor de regio willen realiseren. Sinds 2021 werkt de initiatiefgroep samen met de gemeente Kerkrade aan locatieontwikkeling, haalbaarheid en financiering. In 2023 richtte het echtpaar Maarschalkerweerd de Stichting Burgerinitiatief Kunstwerk De Dirigent Kerkrade op. Die Hub Pasmans en Hardy Mertens formeel contractueel vastlegde. Toen de vormgeving concreet en de bedoelingen van de muziek uitgekristalliseerd waren. Zekerheid voor beide kanten, zowel artistiek als financieel. Het veranderde niets aan de collectieve werkwijze. Beide kunstenaars maken deel uit van een breder Artistiek Kernteam waarin bij de verdere uitwerking hun goedkeuring vereist is. Deze participatieve oorsprong is geen bijzaak maar vormt een essentieel onderdeel van het project. Het kunstwerk verbeeldt een collectief verhaal dat gedragen wordt door bewoners, kunstenaars, musici, vrijwilligers, culturele organisaties en maatschappelijke partners. Hierdoor ontstaat een sterke verbondenheid tussen het kunstwerk en zijn omgeving. Na realisatie zal De Dirigent fungeren als locatie voor educatieve programma's, muzikale activiteiten, erfgoedprojecten en artistieke interventies. Scholieren worden uitgenodigd om de relatie tussen kunst, technologie en duurzaamheid te onderzoeken. Muzikanten, kunstenaars en jongeren (tot basisschoolleerlingen toe) worden gestimuleerd om te reageren op het werk. Bewoners en bezoekers worden betrokken bij activiteiten waarin verhalen over verleden, heden en toekomst van de regio centraal staan.

6 De locatiekeuze

Kerkrade is de oudste Mijdstad van Nederland en een van de oudste in West Europa. Kerkrade is samen met de hele regio doordrocht van de transitiepijnen. De beoogde en aan ons vergunde plek is een echte transitieplek.

Een locatie waar verleden, heden en toekomst elkaar letterlijk ontmoeten. Vroeger daverden hier de stoomtreinen met steenkool langs richting Heerlen en rest van Nederland. Het vlakbij gelegen Discovery Museum staat op grond waar het WMC geboren is en waar aan steenkool gelieerde handel gedreven werd. Nu is de locatie een toeristisch kruispunt van regionale trein, stoomtrein, fiets- en wandelroutes en een groot museum. Het is een van de twee toegangspoorten voor openbaar vervoer in Kerkrade. Veel bewoners (woon-/werkverkeer) en buitenstaanders (toeristen, zakelijk) passeren hier dagelijks de Dirigent.

7 Betrokken kunstenaars

De beeldende component van Hub Pasmans maakt de onzichtbare krachten van de natuur zichtbaar in beweging. **De muzikale compositie van Hardy Mertens** vertaalt dezelfde krachten naar geluid. Tussen beide disciplines ontstaat een voortdurende dialoog. Technologie wordt daarbij niet ingezet als ondersteunend hulpmiddel, maar als essentieel artistiek medium dat de relatie tussen natuurlijke processen en menselijke ervaring mogelijk maakt.

Beeldend kunstenaar Hub Pasmans

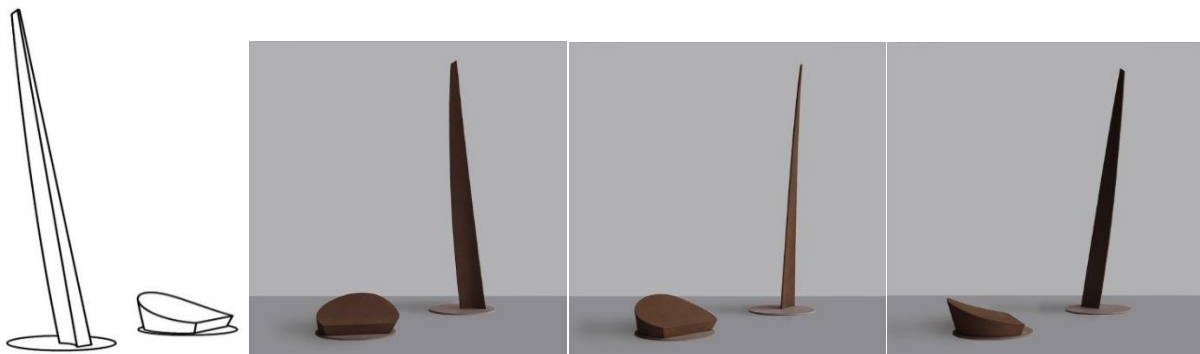
Zijn uitleg:

“Het kunstwerk bestaat uit twee objecten. Een 6 meter hoog windzeil waarin verscholen de baton van de dirigent en een zonneschaal met plaats voor de muziekpartituur. Zeil en schaal bewegen mee, langzaam, onafhankelijk van elkaar, aangestuurd door zonnestand en windrichting. Net zo variërend als de klanken van de muziek aangestuurd door de binnenkomende mix van zonne- en windenergie. Het kunstwerk in Cortenstaal, hard en zuiver in vorm, verwijzend naar ons mijnverleden”.

Sensoren registreren de natuurlijke energiestromen en vertalen ze naar een voortdurend veranderende muzikale compositie van componist Hardy Mertens. Bezoekers ervaren daardoor een unieke combinatie van beweging, geluid en ruimte, waarbij zon en wind fungeren als actieve mede-makers van het kunstwerk.

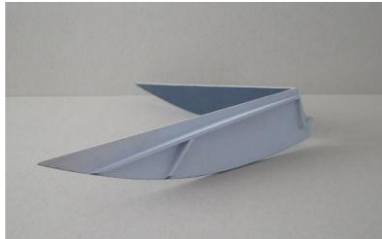
De Dirigent is niet alleen een kunstwerk, maar ook een artistiek platform voor ontmoeting, reflectie, educatie en participatie. Het project brengt disciplines samen die gewoonlijk gescheiden opereren. De beeldende vormgeving, muzikale compositie, digitale technologie, erfgoedbeleving en publieke interactie zijn vanaf de eerste ontwerpfase als onlosmakelijk geheel ontwikkeld. Daarmee vormt De Dirigent een voorbeeld van hedendaagse interdisciplinaire kunstpraktijk waarin artistieke innovatie en maatschappelijke betrokkenheid elkaar versterken.

Het ontstaan van de Dirigent

“Het was geen uitgewerkt concept, maar veel meer een gedachte waaraan gezamenlijk vorm kon worden gegeven. Een manier van werken die goed aansluit bij Hub Pasmans opvatting over het werken aan kunst. De vraag bood de mogelijkheid om niet gericht te zoeken naar een vormgeving maar deze veel meer te laten groeien, te laten rijpen. Om een indruk te geven van het geplande object vooraf een fotomontage en enkele foto's uit de ontwerpfase. Een aantal tectonische, 3D, objecten vormden aanvankelijk de basis waarop “de Dirigent” werd ontworpen. Van de serie ontwerpen die werden gemaakt voor het uiteindelijke plan zijn in dit overzicht geen afbeeldingen opgenomen. Het is daarentegen interessant om te tonen vanuit welke vormen de eerste ontwerpen ontstonden, die in de verdere ontwerpfasen leiden tot het uiteindelijke resultaat.

Daarnaast is het ook interessant om te zien welke nieuwe serie er ontstond nadat er uit de “open” eerste objecten de gesloten vormen waren ontstaan van de uiteindelijke “Dirigent”.

CV

Hub Pasmans studeerde in 1980 met onderscheiding af aan Stadsacademie voor Toegepaste Kunsten te Maastricht, Afdeling Monumentaal. Zijn artistieke carrière voltrok zich gedurende de eerste jaren langs twee hoofdlijnen, die van hoofd ontwerper en vormgever van Maastricht Porselein bij Koninklijke MOSA enerzijds en zijn werkzaamheden als autonoom kunstenaar in zijn eigen atelier. Hij kreeg belangrijke glasopdrachten in publieke ruimtes (kerk, verzorgingstehuis, woonflat in de regio) en in 2009 ontwierp hij een relatiegeschenk voor de gemeente Kerkrade. Pasmans heeft in de loop der jaren een grote ervaring opgebouwd met diverse beeld dragers en wijzen van prepareren. Zo werkt hij op glas, verschillende soorten paneel, doek en papier. Elke ondergrond heeft zijn eigen kenmerken. Voor Hub Pasmans begint de creatieve arbeid niet bij de als schilderen herkenbare fase, maar veel eerder. Al bij de keuze voor de maat en het materiaal ligt voor zijn gevoel al de kiem voor het latere werkstuk. Het zorgvuldig prepareren en op kleur brengen van de ondergrond hoort bij het werk. Tijdens deze fase "bouwt" zich een spanning op die invloed heeft op het latere schilderen.

Vaak vertrekt hij vanuit een abstract thema en beeldt dit uit door middel van materiaal dat er volgens zijn gevoel het meest geschikt voor is. Bij andere werkstukken ontstaat juist het thema vanuit het materiaal zelf. Zo kunnen heel harde, zakelijke, vertalingen ontstaan, alsook gevoelige sfeervolle studies.

Kunstenaarscollectieven spelen een belangrijke rol in zijn artistieke loopbaan. Ook in organisatorische en bestuurlijke rollen is hij vooraanstaand. Genoemd moeten worden:

- project Contrapunt (eind jaren '80)
- kunstenaarsvereniging KIK
- de groep apART
- Werkplaats K
- project Multiply By Sharing

Hub Pasmans heeft de afgelopen 40 jaar deelgenomen aan gemiddeld 1 expositie per jaar. Deze vonden veelal plaats in zijn woonplaatsregio de Oostelijke Mijnstreek, in de Duitse euregio Aken, tot in Giessen, in heel Limburg en in Huissen en Hengelo. Er is een compleet overzicht van zijn artistieke loopbaan inclusief afbeeldingen als document beschikbaar, alsmede op www.hubpasmans.nl

Werkplaats K, tot 2024 een verzamelgebouw met 18 atelierruimtes was zijn meest recente collectieve werkplek. Het was een culturele broedplaats voor evenzovele kunstenaars, vooral afkomstig uit Parkstad en Duitse grenssteden. De disciplines waren gevarieerd: schilderen, keramiek, fotografie, beeldend, theatertechniek, illustraties en installaties. Daarnaast bood Werkplaats K ruimte voor exposities, lezingen, wijkinitiatieven, community arts en workshops. De rol in de internationale Werkplaats K en alle exposities waaraan Hub Pasmans heeft deelgenomen getuigen van zijn artistieke kwaliteiten en positie en spraken initiatiefnemers aan. Zijn werken als beeldend kunstenaar getuigen voor initiatiefnemers van een enerzijds naar precisie zoekende

vormgeving en eerder voorzichtige, meestentijds wat vage kleurstellingen die toch steeds weer nadere aandacht en onderzoek vragen. “Ze springen niet allemaal direct in het oog, maar eenmaal gezien vragen ze aandacht”. En bij “de Dirigent” is het laatste zeker zo belangrijk.

Hub Pasmans over “de Dirigent”

“Het concept de Dirigent is bedoeld als teken, verwijzend naar de oude mijnindustrie, maar vooral een monument voor de nieuwe energie, natuurlijk en mentaal, een teken voor de transitie van fossiele- naar zon- en windenergie. De link die Kerkrade als vroegere mijngemeente heeft met de blaasmuziek geeft daarnaast aanleiding voor een volgend element, de muziek. En hierdoor is installatie niet alleen zichtbaar maar ook hoorbaar bedoeld.

Voor mij als kunstenaar/ontwerper is in eerste instantie van belang wat er met het ontwerp beoogd wordt. Welke elementen er bij het ontwerp een rol spelen, welke thema's er in het idee spelen, welke vormen er door de situatie worden aangegeven. Anders als bij eerdere opdrachten is in dit concept niet de omgeving in grote mate vormbepalend maar is vooral de bedoelde inhoud van belang. Zoals bij autonoom werk, waarbij de techniek, het materiaal en de maat gekozen kunnen worden om het gekozen thema zo sterk mogelijk uit te drukken.

Het concept “de Dirigent” is een vraag voor een, op zich zelf staand, ruimtelijk werkstuk.

In het feit dat het concept bedoeld is om in de publieke ruimte geplaatst te worden ligt ook de uitdaging om rekening te houden met de praktische uitvoerbaarheid. Een element waarmee ik niet alleen bij grote glasopdrachten rekening moest worden gehouden, maar dat ook van belang is bij het ontwerp van de porseleinen serviesonderdelen. Ook bij deze “kleine” ontwerpen moet rekening worden gehouden met de technische mogelijkheden van de fabriek waarvoor het ontwerp gemaakt wordt. Deze laatste opmerking haalt voor mij het ontwerp uit de vrijblijvende sfeer waarin de serie kleine ontwerpen werden, en worden, gemaakt en vraagt, niet alleen, in de uitvoering om een doordachte aanpak.

De eigenlijke uitdaging ligt in het concept zoals dit geformuleerd is. Vorm geven aan een combinatie van de totaal verschillende elementen, transitie en muziek, of moet ik zeggen muziek is transitie. In elk geval een boeiende uitdaging die ik graag aanging omdat de afzonderlijke elementen van het concept mij op verschillende manieren raken. Van de ene kant is er het thema van de hedendaagse hernieuwbare energie, die voor ons allemaal actueel is. De fossiele energie zoals ik die ken uit de mijnbouw is voor mij wezenlijk aanwezig als gegeven uit mijn verleden. Het gegeven transitie, de overgang, is een gegeven dat in deze tijd, naar mijn idee, steeds duidelijker voelbaar wordt en ook in de toekomst zeker steeds belangrijker zal worden. En daarnaast vormt de muziek, het element waar Hardy Mertens bij uitstek vorm kan geven, een uitdaging omdat juist daarvoor in het concept een podium moet worden gecreëerd. De muziek moet zodanig worden geïntegreerd dat deze niet aanvoelt als een toevoeging, maar een wezenlijk geïntegreerd element vormt van het totale werkstuk.

Alles schijnbaar losse elementen die in de uitwerking allemaal een plaats vinden.

De thema's zijn enerzijds te lezen in de vorm en de variëteit van de installatie, gestuurd door wind en zon. De verwijzing naar de fossiele energie kan niet alleen worden gelezen in het gekozen materiaal, corten staal, maar ook de heldere vormtaal is een verwijzing naar de ongecompliceerde samenleving zoals we die kenden in de periode van de mijnindustrie. De beweging, de variaties in de beleving van de installatie, zichtbaar, maar ook hoorbaar, vormt de duidelijke verwijzing naar de beweging die we ervaren in de transitie.”

Uittreksel uit overeenkomst tussen stichting en Hub Pasmans:

1. dat zijn objecten “windzeil” en “zonneschaal”, waarvan hij het artistieke eigendomsrecht bezit, als uitgebeeld en beschreven in de van zijn en de componist hand- en dagtekening voorziene brochure, uitgevoerd worden. De origineel ondertekende brochure maakt onderdeel uit van deze overeenkomst.
2. dat deze objecten tot uiterlijk 01-01-2029 alleen gerealiseerd en geplaatst mogen worden in opdracht van vorenvermelde stichting of een door de stichting schriftelijk akkoord bevonden partij.
3. dat hij en de stichting alleen met wederzijdse goedvinden deze overeenkomst schriftelijk eerder dan 01-01-2029 kunnen beëindigen.
4. dat de financiële vergoeding die hij hiervoor ontvangt bedraagt € XXXXX (incl. BTW) voor het ontwerp, de begeleiding en bewaking van de definitieve uitvoering.

Componist Hardy Mertens

Zijn uitleg:

“Een muzikale tijdscapsule over verleden, heden en toekomst van onze stad en streek. Zon en Wind zijn de rechter en linker hand van de Dirigent die op onvoorspelbare wijze de blaasmuziek tot zijn recht laat komen”

Geboren en getogen in Nieuwenhagen, woont in Kerkrade, een Limburger die mondiaal bekend is. Als dirigent was en is hij bezig bij verschillende harmonie- en fanfareorkesten in binnen- en buitenland. Vanaf 1990 is hij regelmatig gastdirigent bij de Singapore Wind Symphony en vanaf 1995 bij het symfonisch blaasorkest Lao Silesu op Sardinië. Tot voor kort was hij de vaste dirigent bij Koninklijke Harmonie Orpheus uit Tilburg. Verder is hij docent voor HAFA-directie aan het Tilburgs Conservatorium.

Als componist komen ca. 200 composities van zijn hand. Vele worden wereldwijd uitgevoerd. Vooral symfonische blaasmuziek en in mindere mate kamermuziek vormen het belangrijkste repertoire. Zijn uitgever levert de bladmuziek in diverse staten van de USA, in talloze Europese landen en verder o.a. in Japan, China, Thailand, Singapore, Maleisië, Australië, Brazilië, Colombia, Mexico en Canada.

Hardy Mertens studeerde muziekwetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Utrecht en voltooide zijn studies met een probleemanalyse over de Nederlandse harmonie, fanfare- en brassbandwereld. Naast deze studie volgde hij HAFA-directie bij Gerrit Fokkema en compositie bij Hans Kox, beide aan het Utrechts Conservatorium. Reeds op jeugdige leeftijd had hij tal van werken op zijn naam staan, vooral voor harmonie- en fanfareorkest. Hij schreef veel in opdracht van grote binnen- en buitenlandse orkesten, festivals en instellingen, zoals de SONMO, het Fonds voor de Scheppende Toonkunst en de LBM (Limburgse Bond van Muziekgezelschappen). Meerdere werken van zijn hand werden geselecteerd om als verplicht werk te functioneren tijdens het internationaal hoog aangeschreven vierjaarlijkse Wereld Muziek Concours te Kerkrade (WMC).

BUMA-AWARD NEDERLANDSE BLAASMUZIEK 2020

De 'Edisons van de blaasmuziek' worden jaarlijks toegekend aan personen die een grote en positieve bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van de blaasmuziek in Nederland en daarbuiten. Hardy Mertens ontving de award omdat hij in zijn veertigjarige loopbaan als componist een omvangrijk oeuvre heeft opgebouwd dat door orkesten over de hele wereld wordt gespeeld. Zijn doorbraak als componist beleefde hij in 1989 toen zijn werk "Zodiac, Limit for the Lion" tijdens het Wereld Muziek Concours verplicht werk was.

RIDDER IN DE ORDE VAN DE NEDERLANDSE LEEUW

Op 24 oktober 2021 ontving Hardy Mertens tijdens het Festival Vocallis uit handen van burgemeester Petra Dassen van Kerkrade een hoge Koninklijke onderscheiding. Hij is benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Een prachtige bekroning op zijn werk en een verdiende hulde voor alles wat hij bijgedragen heeft aan de ontwikkeling van de blaasmuziek.

Zijn uitgever Hafabra Music: "Composities van Hardy Mertens zijn geworteld in de Europese orkestrale traditie en vaak beïnvloed door volksmuziek uit verschillende continenten. Traditionele tonaliteit, lange melodielijnen en percussieve patronen worden vaak gecombineerd met humoristische verrassingen en ongewone geluiden." Mertens muziek is nu eens zeer complex en veeleisend, dan weer uiterst emotioneel.....en behoorlijk veeleisend.

In tegenstelling tot beeldend kunstenaar Hub Pasmans start de componist Hardy Mertens met het schrijven van zijn compositie op het moment dat hem opdracht verleend wordt, ofwel zodra de stichting het sein op groen gezet heeft omdat de financiering volledig rond is. Daarna wordt de compositie in zijn geheel door een groot projectorkest samengesteld uit een mix van uitmuntende en goede amateur- en professionele muzikanten met een "Parkstad en euregio dna" ingestudeerd, uitgevoerd (zonder publiek) en opgenomen. Dit werk zal bij de onthulling van het kunstwerk ook als wereldpremière publiekelijk worden uitgevoerd. Daarna komt de partituur via een uitgever beschikbaar voor uitvoering door andere orkesten. De complete compositie zal echter nooit te horen zijn vanuit het kunstwerk zelf. Zon en Wind zijn daar de Dirigent, ofwel de software die realtime gemeten zon- en windwaardes vertaalt naar o.l.v. Hardy Mertens gekozen passende passages uit de compositie.

Aan elke muziekpassage wordt gesproken proza/poëzie toegevoegd afkomstig van inzendingen van een Open Call in Nederland, Duitsland en België. Bijzonder is ook dat in de programmering rondom die onthulling ook al enkele alternatieve concertante versies uitgevoerd zullen worden. Deze worden door een deskundige jury gekozen uit inzendingen van een Open Call die in Nederland, Duitsland en België wordt uitgezet. Voor beide Open Calls geldt als opdrachtthema het abstracte begrip "Transitiekraft".

Deze participatieve werkwijze is geen bijzaak maar vormt een essentieel onderdeel van het project. Het kunstwerk verbeeldt een collectief verhaal dat gedragen wordt door bewoners, kunstenaars, musici, vrijwilligers, culturele organisaties en maatschappelijke partners. Hierdoor ontstaat een sterke verbondenheid tussen het kunstwerk en zijn omgeving.

Uittreksel uit overeenkomst met Hardy Mertens:

1. dat de circa 16 minuten durende muzikale compositie waarvan de componist het intellectuele auteursrecht bezit, deel uitmaakt van het Gesamtkunstwerk als uitgebeeld en beschreven in de van zijn en de beeldend kunstenaar Hub Pasmans hand- en dagtekening voorziene brochure. De origineel ondertekende brochure maakt onderdeel uit van deze overeenkomst
2. dat deze originele getypesette compositie onder toezicht en met finale instemming van de componist digitaal wordt bewerkt als conceptueel bedoeld voor gebruik in het kunstwerk, waarbij zon- en windsterkte softwarematig keuzes maken in de weergave van (delen van) de muziek
3. dat de digitaal onbewerkte originele getypesette compositie tot uiterlijk 01-01-2029 alleen geschreven mag worden in opdracht van vorenvermelde stichting of een door de stichting schriftelijk akkoord bevonden partij.
4. dat de uiterste datum van gereedkomen van de compositie 4 maanden voor bouwkundige oplevering van het kunstwerk is
5. dat stichting en componist (of bij overlijden diens nabestaanden) alleen met wederzijds goedvinden deze muzikale invulling bij het beeldend kunstwerk in de toekomst mogen wijzigen, resp. laten wijzigen door hem zelf of een andere componist en/of compositie
6. dat de wereldwijde uitgifte van de full set compositie door de uitgever aan derden en de uitvoering ervan buiten het kader van de oplevering van het kunstwerk niet eerder mag plaatsvinden dan 2 maanden na oplevering van het kunstwerk
7. dat componist, uitgever en de stichting alleen met wederzijds goedvinden deze overeenkomst schriftelijk eerder dan 01-01-2029 kunnen beëindigen
8. dat de financiële vergoeding die de componist hiervoor ontvangt bedraagt € XXXXX is. Hierbij is inbegrepen het als dirigent leiding geven aan de studio opname en het begeleiden van de softwarematige digitale verwerking van de studio-opname in het kunstwerk. Huurkosten van de studio, de gage voor de muzikanten en de kosten voor de digitale verwerking ten behoeve van het kunstwerk zijn niet inbegrepen.
9. dat de kosten van typesetting en full set ad € XXXXX door de uitgever aan de stichting gefactureerd worden

Waarom Blaasmuziek?

De Dirigent is geen beeldhouwwerk met geluid en evenmin een muziekproject met een visuele component. Het project vormt een integraal kunstwerk waarin beeld, beweging, geluid en technologie gezamenlijk betekenis produceren. Juist deze symbiose maakt het project interdisciplinair in de meest fundamentele zin van het woord. Kerkrade en de bredere Parkstadregio kennen een uitzonderlijke geschiedenis waarin industrie, gemeenschap en cultuur nauw met elkaar verweven zijn. De mijnbouw heeft het landschap, de economie en het sociale leven gedurende meer dan een eeuw bepaald. In deze context ontwikkelde zich een rijke blaasmuziekcultuur die nog steeds zichtbaar is in harmonieorkesten, fanfares en het internationaal gerenommeerde en al 75 jaar bestaande Wereld Muziek Concours.

De Dirigent bouwt voort op deze culturele traditie, maar kijkt nadrukkelijk vooruit. Het project wil geen monument van nostalgie zijn, maar een kunstwerk dat reflecteert op verandering. De eerdere overgang van steenkool naar aardgas en de huidige duurzame energietransitie vormen daarbij het inhoudelijke vertrekpunt. Het kunstwerk maakt zichtbaar hoe gemeenschappen zich telkens opnieuw moeten uitvinden en welke rol cultuur daarin speelt.

Velen uit de culturele wereld raakten afgelopen 3 jaar enthousiast. Lees de statements op onze website. Een drietal uit het ondersteunende netwerk van meer dan 180 dirigenten, componisten, ambassadeurs en artiesten:

Miguel Etchegoncelay, President of WASBE (until July 2026)

"It is a true joy to see, all around the world, how art has the unique power to question, to inspire, and to help us search for answers to the profound challenges of our time. As President of WASBE, and also on a personal level, I am proud to contribute to this citizen-driven artwork — one that carries forward the values of music, and especially of wind music, with clarity and strength."

Tijmen Botma, Professor Conducting "Prins Claus Conservatory" Groningen

"Het kunstwerk "de Dirigent" klinkt als een interessant en bijzonder project. Het feit dat het kunstwerk reageert op de energiestromen van zonne- en windenergie en de bewegingen van de stalen elementen beïnvloedt, maakt het extra boeiend. Het is mooi om te zien dat er een burgerinitiatief is dat zich inzet voor de realisatie van dit kunstwerk en dat het een eerbetoon is aan de transitiekracht van de mens. Het lijkt me dat dit kunstwerk niet alleen een visuele, maar ook een auditieve ervaring biedt voor degenen die het bezoeken. Ik ben benieuwd naar de verdere ontwikkelingen van dit project en hoop dat het binnenkort gerealiseerd kan worden. Het kunstwerk symboliseert de transitiekracht van de mens in de energietransitie naar zonne- en windenergie. Een dirigent

heeft geen directe invloed op deze transitie, maar het kunstwerk gebruikt de bewegingen van de stalen elementen en de geluiden die worden geproduceerd door de energiestromen van zon en wind om de kracht van de transitie te visualiseren. Het kunstwerk laat zien hoe deze nieuwe vormen van energie de beweging en muziek van het kunstwerk beïnvloeden en daarmee de veranderingen in onze samenleving weerspiegelen. Het kunstwerk “de Dirigent” is dus een eerbetoon aan de transitiekracht van de mens in de energietransitie naar duurzame energiebronnen en laat zien hoe deze veranderingen ons dagelijks leven beïnvloeden”.

Harrie Reumkens, oud artistiek leider WMC, lid Raad voor Advies en Toezicht van onze stichting:

De fanfare, een samenleving in het klein. Over de vaak onderschatte mogelijkheden van een amateurorkest.

“Na de Industriële Revolutie in de 18^e eeuw, die zich in Nederland overigens pas in de 19^e eeuw voltrok, ontstonden overal ter wereld nieuwe grotere en kleinere arbeidersgemeenschappen.

Tot belangrijke cultuurdragers van die nieuwe samenlevingsvormen ontwikkelden zich heel vaak amateur blaasorkesten, soms met een directe link naar de betreffende industrieën, zoals in Nederland de Limburgse mijnbedrijven, de IJmuidense Hoogovens of de Philips-bedrijven in de regio Eindhoven.

“Volksverheffing” was destijds een veel gehoord ideaal, waarbij educatie en emancipatie belangrijke elementen waren. De nieuwe blaasorkesten – harmonieën, fanfares en brassbands – bleken uitstekend in staat dit ideaal te dragen, waarbij de muziek niet zozeer als einddoel, maar vooral als middel werd ingezet. Seculiere en religieuze instanties streden soms om de gunst van deze nieuwe verenigingen om deze min of meer voor hun eigen karretje te spannen. Eén van de bekendste voorbeelden hiervan is het ontstaan van de twee bekende Thornse harmonieorkesten, de Bokken en de Geiten. Samen musiceren voor jezelf en jouw gemeenschap, en dat liefst zo goed mogelijk. Amateurs gaan dan heel snel vergelijken en meten, en al gauw ontstonden de eerste concoursen en tooiden de meest succesvolle orkesten zich met prachtige prijzen.

Tegelijkertijd werd ook duidelijk, dat deze ontwikkeling niet alleen muzikale vruchten afwierp. Ook op ander gebied bleken de fanfares en harmonieën in staat talent te ontwikkelen. Een geestelijke bijvangst, die nog steeds onvoldoende onderkend wordt. Dat sportverenigingen bijdragen aan het lichamelijke welzijn ligt natuurlijk veel meer voor de hand.

Na de oorlog nam de professionalisering van de muziekinducatie een hoge vlucht, en toen vanaf 1970 mede door de lobby van de Nederlandse amateur muziekbonden het gesubsidieerde muziekonderwijs voor alle amateurverenigingen toegankelijk werd, was het hek van de dam. In de jaren '90 bereikte de Nederlandse blaasmuziek een ongelofelijk hoogtepunt. De economische voorspoed leidde echter helaas niet tot consolidatie van dit maatschappelijke fenomeen. Integendeel, een gestaag toenemende individualisering van de samenleving zorgde ervoor, dat de verworvenheden van het verenigingsleven in de eerste twee decennia van het nieuwe millennium steeds meer onder druk kwamen te staan. Desondanks is de amateur muzieksector in Nederland nog steeds zowel kwalitatief en kwantitatief een belangrijke factor en kan bijdragen aan het broodnodige herstel van de samenleving. En daar liggen de kansen voor de blaasmuziek op de korte, middellange en lange termijn.”

Dat dit burgerinitiatief juist in Kerkrade is ontstaan is gemakkelijk verklaarbaar. Als oudste mijnzetel van Nederland en een van de oudste in Europa groeide en bloeide het verenigingsleven rondom blaasmuziek volop. Kerkrade (45.000 inwoners) alleen al telt 12 harmonieën en fanfares, de omliggende oude Oostelijke Mijnstreek (en huidige Parkstad) een veelvoud daarvan tezamen. In Kerkrade ontstond vanuit die plaatselijke muziekwereld in 1951 het Wereld Muziek Concours www.wmc.nl dat inmiddels 20 edities achter de rug heeft en waar 20.000 deelnemende muzikanten uit de hele wereld aan deelnemen. Het is daarmee ook de grootste en kwalitatief meest hoogstaande blaasmuziek wedstrijd en festival in zijn soort. Het WMC, dat iedere vier jaar plaatsvindt in Kerkrade, is een ontmoetingsplek waar muzikanten en bezoekers met uiteenlopende achtergronden elkaar treffen en waar culturen samenkomen om in gezamenlijkheid muziek te maken. WMC biedt een platform voor een concours op wereldniveau, maar staat vooral voor verbinding tussen mensen, voor waardevolle cross-overs in de blaasmuziek en voor interessante muzikale experimenten. Dit monument in WMC stad Kerkrade is daarom ook een meer dan terecht eerbetoon aan onze blaasmuziekcultuur.”

Open Call alternatieve Muziek

Het is niet uitgesloten dat de tijdsgeest in de toekomst vraagt om nieuwe invullingen van de muzikale component. Daarover nu uitspraken doen zou te dogmatisch zijn, maar de mogelijkheid om ooit te veranderen moet principieel open blijven. Wij spelen daar in de activiteiten rondom de onthulling op in door een Open Call te organiseren waarin componisten en muzikanten uitgenodigd wordt tot eigen concertante invulling van de muzikale component. Waaruit in ieder geval 1 Duitse, 1 Belgische en 1 of meerdere Nederlandse inzendingen

gekozen wordt om uitgevoerd te worden. De keuze voor Duitse en Belgische participatie wordt ingegeven door de gelijksoortige transitie die voormalige mijngebieden in onze euregionale grensregio hebben doorgemaakt.

Open Call Poëzie

De kracht en schoonheid van de Taal krijgt een belangrijke plaats bij de geluidservaring vanuit het kunstwerk. Elk te horen geluidsfragment van de compositie van Hardy Mertens wordt gekoppeld aan een poëtische tekst. Teksten worden “geworven” via een Open Call. Gestreefd wordt naar tekstbijdragen in de volgende talen: 10% plaatselijk dialect, 10% Duits, 10 % Frans. 70% Nederlands. De aandacht voor taal is bewust gekozen. Er is in de huidige Parkstad regio nog altijd sprake van een meer dan landelijk gemiddelde lage geletterdheid. Waarbij die in heel Nederland een juist taalgebruik en aandacht voor de dichtkunst als gevolg van social media en AI onder druk staat. Dat laatste resulteert inmiddels gelukkig ook in hernieuwde prioritering van leerdoelen in het basisonderwijs. Ons kunstwerk wil ook die belangrijke “verbeteringsbeweging” beleefbaar en toekomstbestendig maken. De keuze voor Duits en Frans wordt ingegeven door de gelijksoortige transitie die voormalige mijngebieden in onze euregionale grensregio (West Duitsland, Franstalig Wallonië en Nederlandstalig Belgisch Limburg) hebben doorgemaakt.

8 Participatie, Kansen voor cultuureducatie en Samenwerkingen

Het kunstwerk verbeeldt een collectief verhaal dat gedragen wordt door bewoners, kunstenaars, musici, poëten, vrijwilligers, culturele organisaties en maatschappelijke partners. Hierdoor ontstaat een sterke verbondenheid tussen het kunstwerk en zijn omgeving. Waar de basis voor het fysieke en beleefbare kunstwerk wordt gelegd door Kerkradenaren met Transitie DNA wordt vanaf het moment van onthulling nadrukkelijk de beleving van de jongere huidige generatie aan het collectieve verhaal toegevoegd. De Open Calls Muziek en Poëzie moeten worden gezien als het startsein daarvan. Maar er gaat vrijwel onmiddellijk veel meer gebeuren.

Na realisatie zal De Dirigent fungeren als locatie voor educatieve programma's, muzikale en prozaïsche /poëtische activiteiten, erfgoedprojecten en artistieke interventies. Scholieren worden uitgenodigd om de relatie tussen kunst, technologie en duurzaamheid te onderzoeken. Muzikanten en kunstenaars worden gestimuleerd om vanuit hun eigen discipline te reageren op het werk. Bewoners en bezoekers worden betrokken bij activiteiten waarin verhalen over verleden, heden en toekomst van de regio centraal staan.

Het kunstwerk is gericht aan de huidige en toekomstige inwoners van Kerkrade, de regio en een groeiende stroom aan toeristen. Het herinnert aan ons verleden, markeert de energietransities en hun maatschappelijke en economische gevolgen en heeft educatieve kracht voor jongeren en toekomstige generaties. Het kunstwerk moet een vliegwiel zijn om jaarlijks middels enkele activiteiten hierbij stil te staan, te reflecteren, uit te dagen. Daartoe zal zodra zicht bestaat op de datum van definitieve oplevering een cultuur educatief plan opgesteld worden. Binnen het stichtingsbestuur zijn meerdere leden dermate deskundig op dit gebied dat een realisatie ervan gegarandeerd is.

Dit zijn alvast enige overwegingen die aan het plan ten grondslag kunnen liggen. Het plaatsen van kunst in de openbare ruimte kan verschillende doelen nastreven: verfraaiing van een locatie, een historische gebeurtenis of persoon herdenken, aanzetten tot nadenken, ruimte aan een kunstenaar om zijn werk te exposeren. Wanneer deze betekenis echter niet voldoende belicht wordt, zal de volledige meerwaarde van dat kunstwerk niet benut worden. Educatie is daarbij een essentieel middel. Bij “De dirigent” is dat niet anders. Om herdenking van de laatste energietransitie en de verbinding met de symfonische blaasmuziek volledig te begrijpen, of nog beter, er een eigen zingeving/betekenis aan te geven, dient de kijker aangespoord te worden aan de slag te gaan met het kunstwerk.

Doelgroepgericht

De mensen die het kunstwerk gaan ervaren, kunnen ingedeeld worden in uit de regio, of daarbuiten. Jongeren en ouderen (en alle leeftijden daar tussenin). De wijze waarop elke doelgroep aangesproken en aangespoord dient te worden is maatwerk. Een eenvoudige plaquette met informatie kan al voldoende zijn voor een toevallige passant/toerist. Echter de toevoeging van een QR-code kan al een verrijking zijn. Op die wijze kan verwezen worden naar een website met meer informatie over de kunstenaars, de energietransities in onze regio, de muziekcultuur. Naar gelang de interesse of nieuwsgierigheid van de kijker, kan dan meer informatie vergaard worden.

Voor jongeren zou het juist interessanter zijn op een actievere manier met het kunstwerk aan de slag te gaan. Kunst wordt persoonlijker als de kijker geraakt wordt. Bij een multidisciplinair kunstwerk als “De Dirigent” zijn dus verschillende invalshoeken mogelijk. Focus kan liggen op het historische aspect, het natuurkundige (zonne-

en windenergie), het beeldende of net het muzikale. Het aansporen om het kunstwerk te onderzoeken op een actieve manier, daar met anderen over van gedachten wisselen en aangespoord worden er op een creatieve manier een verwerking aan te geven. Bij die jongeren zullen zelfs de basisschoolkinderen niet vergeten worden. Zij krijgen een permanente presentatieplek in de vorm van een publicatiebord voor wisselexposities in de onmiddellijke nabijheid.

Ook instellingen van maatschappelijk werk worden benaderd om in samenspraak doelgroepen uit uiteenlopende minderheden (van laag geletterd tot laag inkomen, vluchtelingen en migranten) betrokken worden in de deelname aan die activiteiten (lezingen, discussie avonden, artistieke uitdagingen, concertjes en concerten). Wij zullen in samenwerking met maatschappelijke instellingen proberen eenieder bij het verhaal van "onze Dirigent" te betrekken. Onze website zal daartoe ook in de toekomst meertalig worden. Laat duidelijk zijn: als geen ander beseft onze regio hoe belangrijk de integratie van verschillende bevolkingsgroepen is. De mijnindustrie kon niet zonder werknemers uit alle windstreken en heeft vervolgens in de transitieperiode daarna ook nog eens zwaar nadelige gevolgen gedragen. Gezondheid en welvaart bleven hier achter en zijn de grootste problemen voor ons van de huidige tijd geworden. Maar de integratie slaagde.

Samenwerkingen

Om invulling te geven aan een dergelijk programma wordt samenwerking aangegaan met partners in de regio. Onze cultuureducatieve bestuursleden onderhouden met al deze instellingen regelmatig contact. Er is zeker interesse om samen activiteiten op te pakken. Probleem is echter dat er pas een zinvolle planning gemaakt kan worden op het moment dat zicht bestaat op de datum waarop het bouwproces van start kan gaan.

Genoemd kunnen worden Discovery Museum Kerkrade, Vrije Akademie Parkstad, Muziek en Dansschool Parkstad, Mijn Streek Bibliotheken, Mijnmuseum Heerlen, Schacht Nuland en culturele instelling Schunck Heerlen in de directe omgeving. Om met een educatief programma ook aan te sluiten bij het onderwijs zal contact gelegd worden met basisscholen en middelbare scholen (Beroepscollege Parkstad Holz, Martin Buber College). De cultuurcoaches van de gemeente Kerkrade kunnen een belangrijke rol spelen in de vertaling richting en de aansluiting bij het onderwijs. Zowel basis- als voortgezet onderwijs in onze regio.

Zodra zekerheid bestaat omtrent de opleverdatum van het kunstwerk zal in samenwerking met de gemeente Kerkrade ("Beleef Kerkrade") een openingsprogramma worden opgesteld, waarvan cultuuredactieve activiteiten onderdeel zullen uitmaken.

In hoofdstuk 11 treft u een verdere gedachtenvorming over diverse activiteiten aan.

9 De Organisatie

Op 13 juli 2023 is notarieel opgericht en onder nummer 90833244 ingeschreven bij de Kamer van Koophandel de Stichting Burgerinitiatief kunstwerk de Dirigent Kerkrade. Deze stichting heeft als doel de realisatie van het kunstwerk en werft daartoe sponsors, donateurs en subsidies. De Belastingdienst kende de stichting de ANBI status als culturele instelling toe.

De stichting kent 2 bestuursorganen en een artistiek kernteam:

Bestuur:

- **Ad Maarschalkerweerd**, voorzitter

Van 30 jaar financieel administratief en beleidswerk in de 20^e eeuw tot cultureel laatbloeier in professioneel organisatorische zin: vanaf 2003 tot pensionering in 2014 werkzaam in culturele instelling Glaspaleis, later Schunck Heerlen, als conservator muziek en dans van het Presentatieteam van Schunck. O.a. ten tijde van de directie van Stijn Huijts.

Schunck is een culturele instelling die uit een museum voor moderne kunst, een muziekschool, een bibliotheek en een architectuurcentrum bestaat. De conservator muziek en dans moest concerten, kleinere exposities en presentaties programmeren binnen de artistieke uitstraling en missie van Schunck (een venster op de wereld). Kleinezaal programmering. Een kleine greep uit grote Schunck evenementen waarbij de conservator muziek en dans betrokken dan wel verantwoordelijk was:

- een deel van het omvangrijke omljstend programma van de expositie John Cage and experimental art (the Anarchy of Silence)
- de muzikale invulling "Rites de Passage" rond (her)opening Schunck
- Philip Glass 75 and more Minimal (o.a. Blindman, Cello Octet Amsterdam)
- de serie Jazz on the Roof (met talloze grote Nederlandse, Belgische en Duitse namen)
- lunchpauzeconcerten door artiesten uit de regio
- expositie Stanley Donwood (omlijstend muziek, dans en lezingen programma)
- expositie Niki de Saint Phalle (omlijstend dansprogramma)
- Heerlens omljstend programma van WMC Kerkrade

- Berlin, die Sinfonie der Grossstadt film & Egbert Derix & Leo Janssen & Theo Ploeg & Mike Kramer
- jaarlijks zomers en winters Open Podium voor muziek- en zanggezelschappen in het Glaspaleis en op het grote plein
- programmering en expositie 100 Jaar Muziekschool en 25 Jaar Internationaal Charles Hennen Concours voor Strijkensembles (jonge professionals en conservatoria studenten uit heel Europa) waar de conservator ook jaarlijks zelf in het organiserend gremium deelnam).

Net zoals overheidsbezuinigingen het einde betekenden van dit gerenommeerde concours werd ook het Presentatieteam van Schunck uitgekleeft. O.a. de poot (alternatieve) muziek en dans en de vele hoogstaande literaire evenementen moesten het veld ruimen in de jaren 2013 en volgende. Als vrijwilliger stond hij aan de basis van uitzonderlijke amateurmuziekprojecten in de jaren 2002-2017 (muziekreizen naar Zwitserland 2002 en Sint Petersburg 2003, Amalfi 2006 en China 2010 en de amateur theaterproducties Balance in new Energy 2013, Balance in Religions 2014, Koel & the Miners Hymns 2015 en Balance in Words 2017).

- **Leny Maarschalkerweerd** (echtgenote van Ad), secretaris/penningmeester
Een werkzaam leven lang SEH verpleegkundige. En net als haar echtgenoot fervent liefhebber van vele vormen van kunst en cultuur, waarbij vaak op zoek naar iets nieuws. Zij is ook secretaresse van een ondersteunende stichting van een muziekvereniging.
De familie Maarschalkerweerd vormt als mede initiator van het abstracte idee “Zon en Wind zijn de Dirigent” en beschikkend over veel vrije tijd nog het dagelijks bestuur van onze stichting. Dat is echter gelet op hun leeftijd niet voor de eeuwigheid. Daarom hebben 4 jongeren zitting in ons bestuur die veel affiniteit hebben met de voortzetting van onze stichting na realisatie van het kunstwerk: de beheersaspecten en de cultuureducatieve en artistieke activiteiten die structureel de aandacht op het kunstwerk en haar maatschappelijke context moeten blijven vestigen:
- **Patrick Letterle**, algemeen bestuurslid, lid artistiek kernteam
Als intermediair bij PIT-Cultuurwijzer begeleidt hij al 10 jaar scholen en culturele aanbieders die actief (willen) zijn binnen Parkstad met als doel de kwaliteit van cultuureducatie te verhogen. Daarnaast is hij binnen de culturele instelling Schunck coördinator muziek en dans en is hij dirigent van 2 muziekverenigingen in Limburg. Voorts arrangeert hij veelvuldig muziekwerken.
- **Henk Mertens**, algemeen bestuurslid, lid artistiek kernteam
Is dirigent, klarinettist, componist en wiskundige. Naast het dirigeren is hij werkzaam als docent in de wiskunde en onderzoeker aan Gilde Opleidingen in Venlo.
- **Patrick Heckmanns**, algemeen bestuurslid, lid artistiek kernteam
Ook hij is werkzaam bij Schunck en wel als programmamaker educatie (museum, muziek, bibliotheek) in het sociale domein. Daarnaast is hij docent viool bij de muziek- en dansschool van Schunck en Bijzonder ambtenaar burgerlijke stand in Kerkrade.
- **Yvonne Maarschalkerweerd**, algemeen bestuurslid (dochter van Ad en Leny)
Wil haar naam in de toekomst graag blijven verbinden aan het initiatief en de stichting. Beheert de website en adviseer in communicatie aangelegenheden. Is al jaren werkzaam in de pensioensector.

Alle bestuursleden hebben hogere beroepsopleidingen genoten en/of zijn academisch afgestudeerd.

Wellicht ontstaat de indruk dat de stichting gelieerd is aan culturele instelling Schunck in Heerlen. Dat is echter op geen enkele wijze het geval. Onze organisatie heeft alleen daar twee werkzame (en dus kwalitatief hoogstaande) medewerkers bereid gevonden op vrijwilligersbasis (zonder vergoeding) buiten reguliere werktijd mee te werken aan ons unieke initiatief.

Raad van advies en toezicht:

Het dagelijks bestuur rapporteert maandelijks financieel en de procesvoortgang aan de Raad voor Advies en Toezicht. Deze aviserende en toezichthoudende Raad heeft reglementair de plicht om subsidienten, sponsors en donateurs rechtstreeks te informeren in geval van bestuurlijk wanbeleid.

- **Jack Maka**, controller
Net met pensioen maar daarvoor decennia werkzaam in financiële en controllingfuncties bij gemeenten en bij de Provincie Limburg. Hij is een ervaren bestuurder in de culturele wereld (o.a. Kerkrads Symfonie Orkest, Bibliotheek)
- **Harrie Reumkens**, lid artistiek kernteam en heeft zowel een heldere helicopterview als een grote parate geschiedkundige en maatschappelijk kennis. Was van 1987-2017 secretaris en later fulltime artistiek manager van het WMC Kerkrade. Het Wereld Muziek Concours is de grootste wedstrijd ter wereld voor concertante (in theaterzaal) symfonische harmonie-, fanfare en slagwerkorkesten en voor mars- en showorkesten (stadionoptredens). In juli 2026 namen 253 orkesten uit 32 landen (wereldwijd) deel met in totaal 20.000 muzikanten. Hij is universitair afgestudeerd in Amsterdam en geldt als ‘de goeroe’ van de nationale en internationale blaasmuziekwereld.
- **Slavko Dujic**, lid artistiek kernteam en voelt in als kunstenaar

Slavko Dujic heeft gestudeerd aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten in het Belgische Hasselt, waar hij zich specialiseerde in abstracte kunst. Ook heeft hij gestudeerd aan de Academie voor Plastische Kunsten in Genk. Slavko heeft over de hele wereld geëxposeerd, zowel solo als in groepsverband. Zijn werken waren te zien in Nederland, België, Kroatië, Frankrijk, Italië, Duitsland, Canada, Argentinië en de Verenigde Staten.

Over Slavko is begin 2023 een documentaire gemaakt: *Slavko Dujic, leven voor de kunst*. Filmmakers Maurice Nijsten en Dénise Nijsten gingen met hem onder meer terug naar zijn geboorteland, het voormalige Joegoslavië, dat door oorlog verscheurd raakte en waaruit hij in de beginjaren '90 vluchtte.

- **Truus van der Donk.** Is als technicus verbonden aan diverse toneelverenigingen en heeft als penningmeester zitting in diverse besturen. Daarnaast is zij taalcoach in een bibliotheek. Een nuchtere blik vanaf de zijlijn met het uitdrukkelijke recht om het speelveld te betreden.

Artistiek kernteam:

Hierin hebben zitting de uitvoerende

- Kunstenaar/vormgever Hub Pasmans en
- Componist Hardy Mertens
- en verder:*
- Patrick Letterle (bestuurslid)
- Henk Mertens (bestuurslid)
- Patrick Heckmans (bestuurslid)
- Harrie Reumkens (raad voor A&T)
- Slavko Dujic (raad voor A&T)

Er zijn korte lijnen met het bestuur (eindverantwoordelijke voor het totale project) en de Raad voor Advies en Toezicht. Dit team overlegt/spart sedert 2023 bij zich voordoende ontwikkelingen over zowel beeldende als het muzikale aspecten. Daar zit nogal wat ruimte in omdat er veel techniek (zoals installatietechnisch, softwarematig, vorming orkest, opname en weergave muziek) bij de realisatie komt kijken en er meerdere varianten mogelijk zijn. Zo zal er ook oog zijn voor een wezenlijke inbreng van kunst/muziekstudenten/dichters waarvoor zorgvuldig randvoorwaarden gecreëerd worden.

Artistiek eigenaar van zowel het beeldende kunstwerk als de muzikale compositie zijn en blijven Hub Pasmans resp. Hardy Mertens. Besluiten in het Artistieke kernteam kunnen alleen uitgevoerd worden met toestemming van beiden.

De stichting respecteert de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. Betrokken kunstenaars ontvangen dezelfde periodieke rapportages die het bestuur ten behoeve van de Raad voor Advies en Toezicht opmaakt.

10 Financieel

Beleid

Op weg naar de bouw van het kunstwerk > de eenmalige investering

De begroting (prijsindex medio 2025) sluit op een totaal bedrag van een kleine kwart miljoen euro. Hieraan liggen een aantal offertes van geïnteresseerde aannemers en leveranciers van diensten ten grondslag. Met hun wordt geregeld contact onderhouden over de noodzakelijke extra indexeringen. Het budget moet opgebracht worden door private en zakelijke donateurs (zonder tegenprestatie), sponsors (met tegenprestatie), overheidssubsidies en fondsen. Donateurs vanaf € 250 hebben recht op terugbetaling van minimaal 85% van hun bijdrage indien het kunstwerk niet gerealiseerd zou worden. Deze verplichting is opgenomen in de donatiebevestiging die elke donateur ontvangt. Met sponsors wordt een schriftelijke overeenkomst afgesloten met afspraken afhankelijk van de tegenprestatie. Al uitbetaalde subsidies zullen waarschijnlijk volledig terugbetaald moeten worden, hun regelgeving is daarin leidend.

Het bestuur gaat geen financiële verplichtingen aan die niet ten volle gedekt worden door op de bankrekening van de stichting aanwezige middelen. Daarbij moet 85% van alle ontvangen bedragen vanaf € 250 plus 100% van de al uitbetaalde subsidies als niet besteedbaar aangemerkt blijven tot het moment van finale besluitvorming over de doorgang van de bouw en het verstrekken van de definitieve bouwopdrachten.

De Raad van Advies en Toezicht ziet toe op een juiste uitvoering van het financiële beleid door het bestuur. Het bestuur informeert deze Raad maandelijks over de financiële mutaties. Een bouwbesluit kan pas worden genomen na consultering van de Raad voor Advies en Toezicht.

Na de oplevering van het kunstwerk > een structureel budget

In tegenstelling tot de kosten van realisatie is hier sprake van een structurele jaarlijkse begroting. Inkomsten en Uitgaven zijn afhankelijk van taken en bevoegdheden van de stichting burgerinitiatief, die dan omgevormd wordt tot een instandhoudingsstichting. Daarbij is van grote relevantie:

1. Is er wel of geen eigendomsrecht en onderhoudsplicht
2. de beoogde jaarlijkse activiteiten

De gemeente zal over het eigendomsrecht en de onderhoudsplicht pas een besluit nemen op het finale besluitmoment voor de bouw van het kunstwerk. Uitgangspunten op basis van de gemeentelijke brief van 25 september 2024 zijn:

Ad 1. het onderhoud en de instandhouding van het kunstwerk wordt een uitvoerende taak van de stichting. Er zal hiervoor extern budget beschikbaar moeten komen. Wellicht kan geput worden uit eenmalig verstrekt subsidie of sponsoring bij de bouw, maar dan zullen hiermee hooguit een beperkt aantal jaren afgedekt kunnen worden.

Ad 2. de jaarlijkse publieks/educatieve activiteit(en) zullen zichzelf moeten bedruipen en kunnen mogelijk (deels?) de onderhoudskosten afdekken indien deze onder de verantwoording van de stichting blijven. Al naar gelang de aard van de activiteit is wellicht een beroep op bestaande subsidieregelingen mogelijk. Waar mogelijk zullen entreegelden of deelnamebijdragen ook inkomsten genereren.

Op dit moment volstaan we met een opsomming van waarschijnlijke soorten van uitgaven en inkomsten:

UITGAVEN

Onderhoud kunstwerk

Verzekering

Beveiliging

Waarborgen functioneren ict en meetapparatuur (servicecontract)

Organisatie- en Bestuurskosten

Jaarlijks activiteitenbudget (zie opmerking bij inkomsten)

BUMArechten

INKOMSTEN

Sponsoring

Subsidies en fondsen voor activiteiten

Jaarlijkse activiteiten (uitgangspunt minimaal budgettair neutraal, te denken valt aan entree activiteiten als presentaties, concerten, lezingen, deelnemersbijdragen cultuureducatieve activiteiten, verkoop publicaties en muziek)

De structurele begroting moet sluitend en vastgesteld zijn voordat verplichtingen met derden inzake activiteiten worden aangegaan.

11 Presentatietraject vanaf start en planning voor de toekomst

Oktober 2023 – medio 2026

21 oktober 2023	Officiële startpresentatie van de plannen tijdens de fair “t Kirchroa va morje” (het Kerkrade van morgen), een weekevenement georganiseerd door de gemeente Kerkrade gericht op een duurzame toekomst.
november 2023	Artikel in Klankwijzer Artikel op website omroep L1
januari 2024	Interview met Hub Pasmans, Hardy Mertens en bestuurslid Patrick Letterle in dagblad “de Limburger”
april	Presentatie aan “Vrienden van Schunck” in Heerlen
mei	Publicatie in weekblad “de Anselbode”
september	Tentoongesteld bij Kunst in de Etalage in Kerkrade Nieuwsbrief
oktober	Interview met Hub Pasmans in “de Anselbode” Publicatie in maandblad “Hallo Kerkrade”
oktober	Presentatie tijdens de Eurode Kunst Route in Kerkrade

oktober	Artikel "stand van zaken" in dagblad 'de Limburger'
	Artikel in Hallo Limburg
november	Interview met bestuurslid Patrick Letterle in L1 Radio
december	Nieuwsbrief
maart 2025	Nieuwsbrief
april	Artikel in Klankwijzer
mei	Aandacht in radio-uitzending en artikel op website NPO Klassiek
augustus	Nieuwsbrief
september	WASBE ePostcard
december	Nieuwsbrief
maart 2026	Nieuwsbrief maart 2026
juni 2026	Publicatie in Dagblad De Limburger
juni 2026	Artikel op website RTV Parkstad
juni	Nieuwsbrief juni
juli	Tentoongesteld tijdens WMC
	Deelname aan WMC Café

Medio 2026 en volgende jaren

Persberichten

Zodra er iets nieuws te melden valt wij persberichten uit naar lokale, regionale, provinciale en landelijke pers. Landelijke dagbladen reageerden tot nu toe niet, van de overige kregen wel respons. Dit beleid wordt voortgezet tot en met het moment van onthulling van het Gesamtkunstwerk.

Nieuwsbrieven

Gaan 3 a 4 keer per jaar uit aan alle financiële ondersteuners, ambassadeurs, redacties algemene en vakinhoudelijke nieuwsmedia landelijk en regionaal en overige mogelijk en zeker geïnteresseerden.

Websites

De website www.kunstwerkdedirigent.nl , **facebookpagina** EnergieKunstwerk de Dirigent (561 volgers augustus 2026) en een **LinkedIn pagina** (553 volgers augustus 2026) zijn vanaf 23 oktober 2023 in de lucht en steeds actueel. Via FB en LI worden minimaal 2 keer per week posts geplaatst. Dit betreft enerzijds de stand van zaken van diverse p.r. acties (brede werving van donateurs, dirigenten, componisten en ambassadeurs) maar ook regelmatig globale uitleg over het kunstwerk zelf en het achterliggend verhaal. Regelmatig ook worden voor het kunstwerk relevante actuele thema's van elders onder de aandacht gebracht.

De website www.kunstwerkdedirigent.nl wordt op het moment van onthulling van het kunstwerk uitgebreid met:

- Uitleg over werking kunstwerk
- Transitieverhalen uit verleden, heden en toekomst
- Geplande en afgelopen cultuureducatieve en artistieke activiteiten worden gepresenteerd
- Het aantal momenten dat de muziek geklonken heeft en het aantal muziekwisselingen dat afgelopen periode heeft plaatsgevonden wordt wekelijks geactualiseerd
- Webshop voor artistiek of transitiegerelateerde producten (ter financiering cultuureducatieve en artistieke activiteiten)
- Transitienieuws uit de regio (onbetaald)
- Advertentiedeelte (betaald)
- Namen (en bij grotere links en logo's) founders (dirigenten, componisten, donateurs, subsidienten, sponsors)

Persoonlijke werving via Messenger en LinkedIn

Via Messenger en LinkedIn wordt persoonlijk aangeschreven met de bedoeling om interesse te wekken. Een p.r. actie via deelnemende dirigenten die als "inschrijving" ook een donatie moeten doen. Deze actie leverde tot nu toe (stand augustus 2026) 132 internationale dirigenten en componisten en 44 ambassadeurs op. Deze actie gaat door tot vlak voor de onthulling. De olievlek wordt steeds breder.

En voorts publiciteit via wervingsacties en culturele activiteiten

- Uit de groei van donateurs is gebleken dat bovenstaande acties tot groeiende bekendheid in vooral de professionele muziekwereld heeft geleid. De **professionele wereld van beeldende kunst** (musea, kunstencentra) blijft achter, lijkt meer in zichzelf gekeerd, beschermd als zij is. Communicatie van onze kant wordt niet beantwoord. Toch zullen wij niet nalaten ook hun via onze Nieuwsbrieven bij te praten.
- Via onze social media zal na de focus op de symfonische blaasmuziek bij gelegenheid van het WMC nadrukkelijker aandacht worden besteed aan de **Energie(transitie) en maatschappelijke transitie aspecten** waar het EnergieKunstwerk de Dirigent voor staat.
- Deelname aan de **crowdfundingsactie “voordekunst.nl”** beoogt niet alleen financiële middelen voor de exploitatie *na onthulling* te werven, maar heeft zeker ook een belangrijke p.r. waarde. De actie zal zodra een financieel dekkingspercentage van 90% is bereikt worden opgestart.
- In samenspraak met de gemeente Kerkrade (in het kader van “Beleef Kerkrade”) wordt een **openingsevent** samengesteld rondom het moment van **onthulling**. Dit zal bestaan uit een muzikale en informatieve presentatie. Muzikaal wordt de concertante versie van Hardy Mertens als wereldpremière uitgevoerd, daarnaast vallen enkele alternatieve versies en de poëtische teksten uit de Open Calls te beluisteren. In Kerkrade kunnen wij daarbij gebruik maken van een aantal zeer geschikte zalen. hiervoor, zoals de HuB van Theater, Bibliotheek en Muziekschool en in het Discovery Museum. De presentatie wordt “aangekleed” met muziek en voordracht. Wij denken aan 600 man publiek, bij voorkeur gratis, maar dat is afhankelijk van het kostenplaatje en de beschikbare middelen.
- Er komt jaarlijks een **open podium** in de HuB waarbij de rode draad voor muziek, zang en poëzie ontleend wordt aan het verhaal de bedoelingen van het Gesamtkunstwerk. Beoogd publieksbereik 500 personen.
- Na de onthulling gaan wij in samenwerking met de gemeente en Impuls (maatschappelijk werk) i in een realistisch tijdsplanning **wijkgerichte presentaties** verzorgen. Kerkrade is in het bezit van een aantal fraaie wijkcentra die een laagdrempelige en op doelgroepen als minima, culturele minderheden gerichte aanpak mogelijk maken. Wij schatten het publieksbereik in de wijkcentra in op 100 per keer.
- Drie keer per jaar creëren wij bij het kunstwerk **Zon en Wind Belevingen**, een ontmoetings- en voorlichtingsmoment, waarbij soms ook kleinschalige buitenpresentaties mogelijk zullen worden. Wij beogen in deze samen te werken met het naastgelegen Discovery Museum.
- Eveneens wordt in samenspraak met **basisscholen en het voortgezet onderwijs** in Kerkrade een **educatief programma** opgesteld. Bij het educatief programma voor de scholen hopen wij 500 kinderen te bereiken.
- In de nabijheid van het kunstwerk wordt een weervast publicatiebord geplaatst waarin als wisselexpositie tekeningen, schilderijtjes en poëzie van basisschooljeugd wordt geplaatst.
- **Gemeente Kerkrade, de Zuid-Limburgse VVV-organisatie** en relevante **toeristische attracties in de regio** zullen verzocht worden het kunstwerk in haar p.r. middelen structureel op te nemen op basis van wederzijdsheid.
- Wij gaan de haalbaarheid van een boek “Zon en Wind van de Wereld” (werktitel) onderzoeken. In dit boek, met enerzijds het verhaal van ons Energiekunstwerk, zullen verhalen van mensen opgetekend worden die de afgelopen decennia uit alle windstreken van binnen- en buitenland naar ons toe gekomen zijn en zich hier hebben gevestigd. Verhalen over transitie in hun eerdere thuis, hun persoonlijke en de hier aangetroffen transitie.

In zoveel mogelijk activiteiten willen wij bewust de mogelijkheid creëren om het publiek actief deel te laten nemen (vragen stellen, discussie aangaan, artistiek uitdagen).

Op basis van opgedane ervaringen in deze eerste 24 maanden na onthulling ontwikkelen wij een voor de stichting haalbaar structureel programma.

Ons bestuur telt 3 specialisten op het gebied van cultuureducatie en muziek. Zij zullen in de aanloopfase van zeker een half jaar naar de onthulling toe, bovenstaande verder concreet gaan uitwerken. Dat gebeurt op basis van vrijwilligheid (!), waarbij de onhandigheid is dat we op dit moment de onthullingsdatum nog niet kennen. Die is afhankelijk van het moment waarop zekerheid ontstaat over de financiering en daaropvolgend zekerheid over de startdatum en duur van het bouwproces. Activiteiten met naam, locatie en datum kunnen we nu derhalve onmogelijk noemen. In de evaluatie aan het begin van het tweede jaar van de onthulling zal duidelijk

worden hoe en hoe intensief wij met die activiteiten door kunnen gaan. En of dat louter vrijwilligerswerk van onze kant kan blijven. Een ding is wel zeker: Gesamtkunstwerk de Dirigent zal zijn verhaal over Transitiekracht moeten blijven vertellen en zal moeten blijven aanzetten tot evaluatie en (artistieke) uitdaging. Daarom moet het er

12 Tijdsfasering

2017 - 2020

Vanuit het aflopende publieke kunstproject “Sjtub” (<https://cmunzartists.org>) groeit binnen het viermanschap Hardy Mertens, Hub Pasmans, Ad en Leny Maarschalkerweerd (verder Initiatiefgroep genoemd) het idee over een kunstproject dat de abstracte titel “Zon en Wind zijn de Dirigent” meekrijgt. Er volgt een periode waarin van tijd tot tijd wordt gediscussieerd over vorm en inhoud. Tijdens de Coronaperiode is er minder contact.

2021 - medio 2023

Contacten Initiatiefgroep intensiveren en leiden tot een concrete vorm en inhoud. Gemeente Kerkrade wordt gepolst. Er vinden locatie-onderzoeken plaats en tijdelijk worden ook de organisaties van Vie en het Discovery Museum hierbij betrokken, zonder dat beide zich echt committeren. Het Discovery Museum biedt wel ruimte aan voor plaatsing van de meetapparatuur voor zon en wind en computerapparatuur. Begin 2023 heeft het overleg geresulteerd in een door gemeente en initiatiefgroep gedragen locatievoorkeur vlakbij het Discovery Museum en treinstation Kerkrade-Centrum, tevens station voor de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij en direct aan de nieuwe Parkstad (fiets- en wandel) Route.

De gemeente Kerkrade vraagt initiatiefnemers te onderzoeken hoeveel financiële middelen ingebracht kunnen worden, ofwel “start de fondswerving en kijk hoever jullie komen”. Zij deed in eerste instantie nog geen toezeggingen voor een gemeentelijke bijdrage, maar zegde wel facilitaire ondersteuning toe.

Medio 2023 - 2024

Medio 2023 richten Ad en Leny Maarschalkerweerd de Stichting burgerinitiatief kunstwerk de Dirigent op. Er volgt een officiële presentatie en de fondswerving kan starten. Website en social media worden opgestart. Er zijn diverse permomenten.

Op 25 september 2024 zegde de gemeente Kerkrade schriftelijk een subsidie van € XXXXX plus concreet omschreven gratis facilitering in het vooruitzicht onder voorwaarde van het inbrengen van de resterende financiële middelen door de stichting. Tevens werd duidelijkheid geschapen in de eigendomsverhouding: de stichting blijft als eigenaar van het kunstwerk verantwoordelijk, de gemeente blijft grondeigenaar.

De fondswerving is van start gegaan en verloopt voor wat betreft de werving van private donateurs meer dan verdienstelijk. Ook de Rabobank zegt een forse donatie toe. De eerste culturele en maatschappelijke fondsen geven nul op het rekest. In het najaar van 2024 wordt een subsidieaanvraag bij de Provincie Limburg ingediend, daartoe aangemoedigd door de Provincie zelf.

2025 - medio 2026

Stichting krijgt in voorjaar 2025 Omgevingsvergunning, nodig voor de bouw. Ondanks presentatie tijdens geluidstest tekenen 8 aanwezige maar iets verderaf wonende burgers bezwaar aan tegen de verleende vergunning. Daarna volgen een beroep bij de rechter tegen de door de gemeente afgewezen bezwaren en een hoger beroep bij de Raad van State tegen het door de rechter afgewezen beroep. Dit hoger beroep wacht op afhandeling in 2027.

Gevolg van deze ernstige vertragingen is dat de Provincie ondanks het gedurende 12 maanden gewekte vertrouwen in een fors en voor de stichtingsbegroting sluitend subsidiebedrag eind 2025 verrassend afhaakt. De subsidie aanvraag wordt afgewezen, de afwijzing blijft ook na bezwaar tijdens de stichting gehandhaafd.

Ondertussen hebben ook alle andere relevante culturele en maatschappelijke fondsen geen bijdragen verleend. Hoofdrede: geen geld voor nieuwe kunst in de openbare ruimte buiten, ondanks de veelal positieve waardering voor het initiatief.

Inmiddels liggen er 2 offertes van geïnteresseerde aannemers ten grondslag aan de projectbegroting.

Medio 2026 - eind 2028

Op zoek naar andere mogelijkheden bij fondswerving. Aan het muziekproject worden 2 open calls toegevoegd:

Een voor poëtische bijdragen en een voor alternatieve concertante versies. Deze worden ook in België en Duitsland uitgezet. Er wordt contact gelegd met Eurode en Interreg Maas-Rijn. Dat leidt tot een subsidieaanvraag bij Interreg Maas-Rijn in augustus 2026.

Via de gezamenlijke grote cultuurfondsen wordt in augustus 2026 een aanvraag in het kader van de Regeling Interdisciplinair ingediend.

In het najaar worden alle cultuurfondsen nog eens tegen het licht gehouden. Waar het zinvol lijkt en mag wordt een nieuwe aanvraag ingediend.

Er is in juli 2026 via een koepel een eerste serie sponsorbrieven verstuurd naar Kerkraadse ondernemers. In het najaar wordt breder ingezet: op energiesponsoring (Zon- of Windsponsor) en op muzieksponsoring (Sleutel-, Maat- of Nootsponsor). Zeker betrokken bedrijfstakken worden benaderd, maar daarnaast ook andere ondernemingen in de regio en daarbuiten.

Naar verwachting volgt uiterlijk medio 2027 uitspraak door de Raad van State en wordt de Omgevingsvergunning onherroepbaar.

Zodra er zekerheid is over:

- A. een onherroepbare Omgevingsvergunning
- B. over de omvang van geworven gelden (het benodigde projectbudget moet volledig afgedekt zijn)
- C. hardheid van de afgegeven offertes (alle offertes, ook de kleinere werkzaamheden)
- D. neemt het bestuur een besluit of met dit resultaat naar de gemeente gestapt kan worden.
- E. Indien dit niet het geval gaat zijn wordt besloten tot definitief stopzetten van het traject, waarbij de liquidatiebalans zal worden opgemaakt. Bestuur en Raad van Advies en Toezicht besluiten gezamenlijk tot opheffing van de stichting.

Bij een positief besluit over de gang naar de gemeente zal:

1. een formeel subsidiebesluit gekoppeld aan directe uitbetaling van de gemeente Kerkrade verkregen moeten worden, zoals schriftelijk toegezegd op 25-9-2024
2. afstemming moeten plaatsvinden hoe bevoorschotting door andere geldgevers plaatsvindt. Gemeente en fondsen zullen voorschotten moeten uitbetalen om:
3. de aanbestedingsprocedure te kunnen opstarten door de stichting, zowel voor de bouw als voor de realisatie van de muziek. In goede afstemming met het Discovery Museum en de leverancier voor electriciteit Enexis en met de gemeente Kerkrade over de aansluiting op het riool en de werkzaamheden op en in haar grond ter plaatse (afspraken liggen vast in brief 25-9-2024). De Kwaliteitsborger zal moeten worden gecontracteerd.
4. aandachtspunt: de Rabobank hanteert een einddatum realisatie van 25 november 2027 voor de toegezegde donatie. Ook met de overige donateurs is een uiterste realisatiedatum overeengekomen.
5. Opstellen Communicatieplan samen met de gemeente, incl. streefdatum onthulling
6. De realisatie van de muziek worden opgepakt door het Artistieke Kernteam:
 - Welk orkest, welke muzikanten o.l.v. Hardy Mertens
 - Hoe en waar wordt de muziek opgenomen
 - Hoe en waar vindt de softwarematige bewerking voor het kunstwerk plaats
7. De Open Calls worden opgestart door het Artistieke Kernteam
8. Opstelling van een activiteiten- en onderhoudsplan plus de daarbij behorende begroting voor een perioden van minimaal de eerstkomende 2 jaren na onthulling

Waarschijnlijk zal de periode najaar 2027 tot zomer 2028 nodig zijn om het kunstwerk daadwerkelijk te bouwen.

Bij definitief niet doorgaan van het project wordt de liquidatiebalans opgemaakt en na goedkeuring door de Raad van Advies en Toezicht worden alle financiële handelingen uitgevoerd tot er geen middelen meer voorhanden zijn. Bestuur en Raad van Advies en Toezicht besluiten vervolgens gezamenlijk tot opheffing van de stichting.